

Rīgā, DATUMS SKATĀMS DOKUMENTA PARAKSTA LAIKA ZĪMOGĀ

Nr. [reģistrācijas numurs]

Finanšu ministrijai
Labklājības ministrijai

Informācijai:
Valsts kancelejai

Par Valsts fondēto pensiju likuma grozījumu iniciatīvas precizējumiem

Latvijas Banka 2024. gada 26. aprīļa vēstulē Nr. 22-08.1.1/2024/6485 par Valsts fondēto pensiju likuma (turpmāk – Likums) grozījumu priekšlikumiem aktualizēja vairākus svarīgus ar valsts fondēto pensiju shēmas (turpmāk – VFPS) darbību saistītus jautājumus un sniedza pārmaiņu priekšlikumus (turpmāk – LB sākotnējie priekšlikumi). Tie tika vērsti uz VFPS līdzekļu īpašnieku – nākotnes pensionāru (turpmāk – dalībnieki) – interešu aizsardzību un valsts sociālās apdrošināšanas ilgtspējības veicināšanu.

LB sākotnējie priekšlikumi:

1. Ņemot vērā būtisko pārvaldīto aktīvu apjoma pieaugumu, **samazināt VFPS līdzekļu pārvaldītāju (turpmāk – pārvaldītāji) saņemto maksājumu pastāvīgās daļas apmēru**. Tas dalībniekiem ļautu ietaupīt, un to ienākumu aizstājamības rādītājs pensionēšanās vecumā būtu augstāks – tas savukārt ierobežotu patēriņa kritumu pēc pensionēšanās un mazinātu slodzi uz valsts sociālās apdrošināšanas budžetu.
2. **Noteikt risku un interešu konfliktu pārvaldības prasības ieguldījumu veikšanai reģistrētos alternatīvo ieguldījumu fondos (turpmāk – AIF)**. Tādējādi tiktu uzsvērts un stiprināts pārvaldītājiem uzticētais pienākums rīkoties kā gādīgam un rūpīgam saimniekam – šajā gadījumā attiecībā uz ieguldījumiem AIF. Šis aspekts ir cieši saistīts ar piesardzības principa ievērošanu un risku ierobežošanu, tostarp ieguldījumu kvalitātes un nepieciešamās likviditātes apsvērumu līdzsvarošanu, proti, uz ieguldīto līdzekļu pieaugumu vērsta ieguldījumu politikas īstenošanu šajā augsta riska ieguldījumu segmentā.

Īstenojot LB sākotnējos priekšlikumus, ieguvēji būtu gan dalībnieki, gan sabiedrība kopumā. Papildus tam pārvaldītājiem tiktu nodrošināta pienācīga un samērīga atlīdzība.

Pēdējā pusotra gada laikā Latvijas Bankas pārstāvji aktīvi ir piedalījušies dažādās apspriedēs (tostarp ar ministrijām, pārvaldītājiem u.c. finanšu nozares pārstāvjiem), sniedzot vispusīgu, argumentētu un izsvērtu LB sākotnējo priekšlikumu pamatojumu un aktualizējot Likuma grozījumu nepieciešamību sabiedrībā¹. Ne visos aspektos ir izdevies

¹ Skat., piemēram, <https://www.makroekonomika.lv/raksti/vairak-neka-100-miljonu-ietaupijums-toposajiem-pensionariem>

panākt vienprātību – atsevišķos jautājumos joprojām pastāv viedokļu atšķirība starp dialogā iesaistītajiem. Latvijas Banka uzskata, ka šāda situācija kavē ar piedāvātajiem Likuma grozījumiem saistīto mērķu sasniegšanu samērīgā laikā.

Īpašu uzmanību Latvijas Banka vērš uz sabiedriskajā apspriedē izteiktajiem Latvijas Privātā un iespējkapitāla asociācijas (turpmāk – LVCA) iebildumiem.

LVCA piedāvājusi papildināt LB sākotnējos priekšlikumos iekļautā Likuma 11. panta 5.¹ daļas 1. pantu ar "e" punktu šādā redakcijā:

“(e) līdzekļu pārvaldītājam ir tiesības palielināt maksimālo pastāvīgo komisijas maksu kā tas paredzēts šī panta punktos (a)-(d) proporcionāli ieguldījuma plāna iepriekšējā gada vidējam īpatsvaram tiešos ieguldījumos parāda un kapitāla vērtspapīros, kas ieguldīti MVU, un tādos Alternatīvo Ieguldījumu Fondos (AIF), kuru parakstītais kapitāls nepārsniedz EUR 500 000 000 (AIF ieguldījumu īpatsvars tiek mērīts pēc parakstītā kapitāla). Par katru īpatsvara procentpunktu atbilstošos ieguldījumos, pārvaldītājs ir tiesīgs palielināt maksimālo pastāvīgo komisijas maksas aprēķināto apmēru par vienu procentu no tā, kas noteikts saskaņā ar šī panta punktiem (a)-(d), bet ne vairāk kā par 25% kopā”.

Latvijas Banka neatbalsta LVCA piedāvājumu šādā redakcijā, jo tā īstenošanas gadījumā pārvaldītājiem ar pārvaldībā esošu aktīvu apjomu līdz 1,7 mljrd. eiro uz dalībnieku rēķina tiktu radīti īpaši izdevīgi finanšu nosacījumi (skat. 1. attēlu). Tas nozīmē, ka, pirmkārt, netiktu panākts LB sākotnējos priekšlikumos ietvertais dalībnieku līdzekļu ietaupījuma efekts un, otrkārt, tiktu radīta pārmērīgi labvēlīga pārvaldītāju komisijas maksu struktūra, palielinot interešu konflikta risku. Pārvaldītāja vēlme ieguldīt līdzekļus primāri savas peļņas vairošanai varētu gūt virsroku pār pārvaldītāja pienākumu rīkoties kā gādīgam un rūpīgam saimniekam tikai un vienīgi dalībnieka interesēs.

Latvijas Banka uzskata, ka spēkā esošais normatīvais regulējums paredz samērīgus un pietiekami ambiciozus mehānismus, lai veicinātu pārvaldītāju motivāciju un iespējas gūt arvien labākus rezultātus. Saskaņā ar spēkā esošo regulējumu² pārvaldītāji AIF var ieguldīt līdz 25 % no pārvaldītajiem VFPS ieguldījumu plāna aktīviem. Tomēr 2024. gada dati liecina, ka kopējais ieguldīto VFPS līdzekļu apjoms AIF bija 4 % no plānu aktīviem jeb piecas reizes mazāks par Likumā atļauto. Šādi rādītāji liecina arī par neizsmeltu potenciālu ieguldījumiem AIF, tostarp tādos fondos, kuri iegulda līdzekļus Latvijā, un netieši norāda uz atbilstošu ieguldījumu iespēju trūkumu. Papildus jāatzīmē, ka izpētes un riska pārvaldības izmaksas ieguldījumiem individuālu uzņēmumu un specializētu fondu vērtspapīros (īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (turpmāk – MVU) un mazāku AIF vērtspapīros) ir augstākas salīdzinājumā ar plašu tirgu replicējošu ieguldījumu fondu vērtspapīriem. Dalībnieku interešu aizsardzības kontekstā optimāla pensiju fonda struktūrai būtu jāparedz noteikta daļa alternatīvo (ieguldījumi MVU vai AIF) ieguldījumu, jo ar tiem pārvaldītāji var sekmēt papildu kapitāla pieaugumu un nodrošināt ieguldījumu diversifikāciju. Turklāt stingrs komisijas maksu ierobežojums attiecībā uz ieguldījumiem šajās aktīvu klasēs var radīt situāciju, ka šīs aktīvu klases tiek izslēgtas no izskatīto ieguldījumu klāsta.

² Skat. Likuma 12. panta otrās daļas 7.¹ un 7.² punktu.

Lai līdzsvarotu dalībnieku un pārvaldītāju intereses, ierobežotu minēto interešu konflikta risku, veicinātu VFPS līdzekļu ieguldījumu diversifikācijas iespēju izmantošanu, kā arī sekmētu kapitāla tirgus attīstību un panāktu ātrāku pārvaldītāju saņemto maksājumu pastāvīgās daļas apmēra pārskatīšanu, **Latvijas Banka ir izstrādājusi un nosūta saskaņošanai un tālākai virzībai šādu aktualizētu priekšlikumu** (turpmāk – LB aktualizētais priekšlikums), iekļaujot gan sākotnējo redakciju, gan jauno priekšlikumu (treknā slīprakstā):

"5.¹ Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājam maksājumu par ieguldījumu plāna pārvaldi veido:

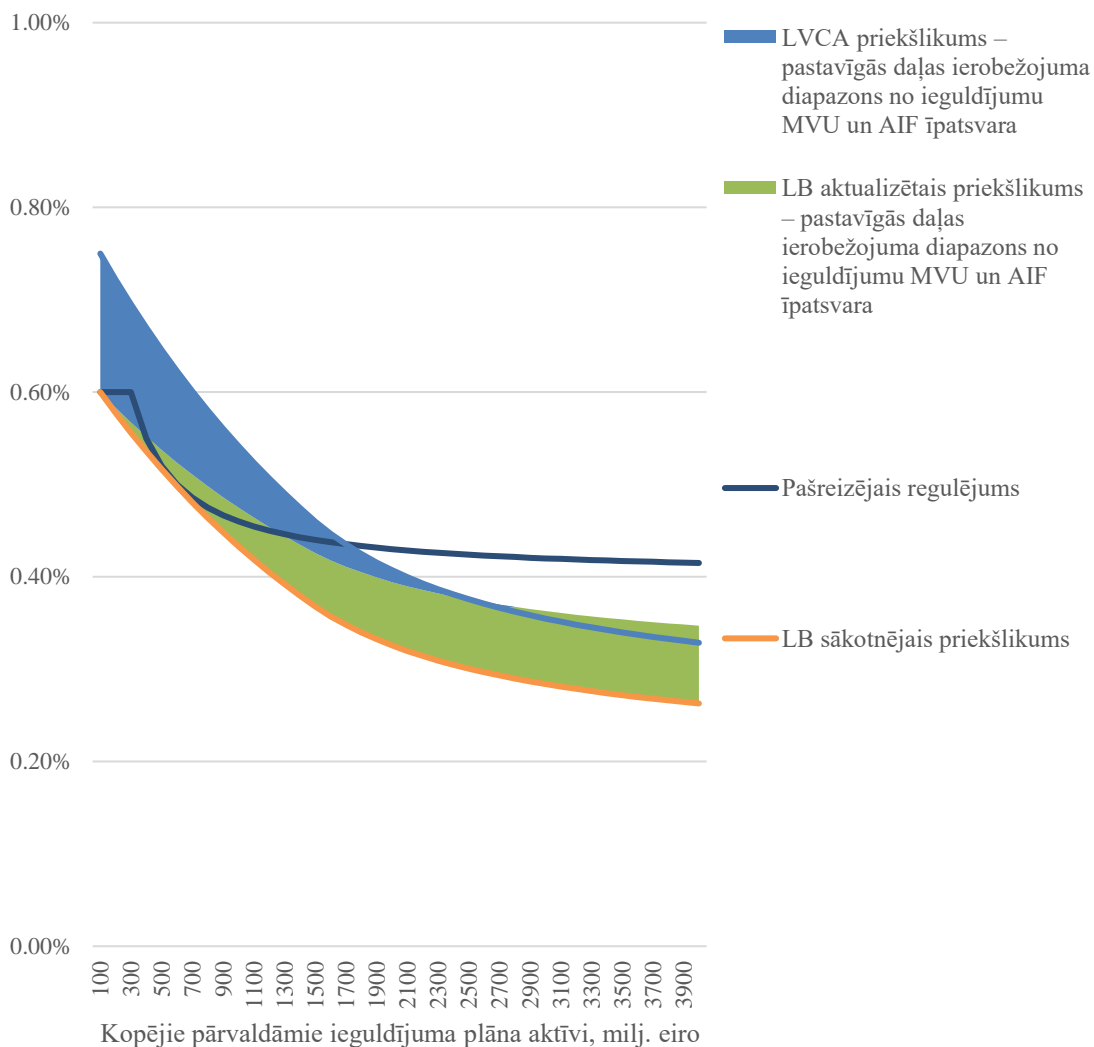
1) maksājuma pastāvīgā daļa, kas ietver maksājumus līdzekļu pārvaldītājam, līdzekļu turētājam, kā arī maksājumus trešajām personām, kurus veic no ieguldījumu plāna līdzekļiem, izņemot šīs daļas 3. punktā minētās darījuma izmaksas. Maksājuma pastāvīgā daļa nedrīkst pārsniegt vidējo svērto no šī punkta "a" un "b" apakšpunktā noteiktajiem ierobežojumiem katrai pārvaldītāja ieguldījumu plānu kopsummas daļai, kāda tā bija iepriekšējā gada 31. oktobrī, ņemot vērā, ka:

- a) ierobežojums par ieguldījumu plānu kopsummas daļu, kas nepārsniedz 100 miljonus *euro*, ir 0,6 procenti gadā;
- b) par katru nākamo pārvaldītāja ieguldījumu plānu kopsummas daļu ar soli 100 miljonu *euro* šā punkta "a" apakšpunktā minēto ierobežojumu secīgi samazina par 7,5 procentiem līdz tas sasniedz 0,2 procentus gadā;

1¹) Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājs maksājuma pastāvīgās daļas vidējo svērto ierobežojumu, kas aprēķināts saskaņā ar šīs daļas 1. punktu, katram ieguldījumu plānam atsevišķi palielina par starpību starp 0,6 procentiem gadā un saskaņā ar šīs daļas 1. punktu aprēķināto maksājuma pastāvīgās daļas vidējo svērto ierobežojumu tādā īpatsvarā, kādā ieguldījumu plānam ir veikti tieši ieguldījumi:

- a) parāda un kapitāla vērtspapīros mazos un vidējos uzņēmumos, kas atbilst Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma 5. panta trešajā un ceturtajā daļā minētajiem kritērijiem;*
- b) tādos alternatīvo ieguldījumu fondos, kuru parakstītais kapitāls nepārsniedz 500 000 000 *euro*.*

Ja "a" un "b" apakšpunktā minēto ieguldījumu īpatsvars kopā pārsniedz 25 % no pārvaldītāja pārvaldītā ieguldījumu plāna aktīvu vērtības, maksājuma par ieguldījumu plāna pārvaldi pastāvīgās daļas aprēķinā tiek lietots 25 % īpatsvars."

1. attēls. Maksājuma pastāvīgās daļas ierobežojums³, % gadā

Atbilstoši LB aktualizētajam priekšlikumam maksājuma pastāvīgās daļas apmērs, kas attiecināms uz tiešiem ieguldījumiem MVU vērtspapīros un AIF, kuru parakstītais kapitāls nepārsniedz 500 milj. eiro, paliktu nemainīgs – 0,6 % gadā (līdz šādu ieguldījumu īpatsvars sasniegtu 25 % no plāna aktīviem). Turpretī pārējiem aktīviem pārvaldīšanā pārvaldītājs piemērotu maksājuma pastāvīgo daļu, kas pakāpeniski samazinātos, līdz tā sasniegtu 0,2 % jeb trīs reizes zemāku līmeni, nekā tiktu piemērots atbilstošiem ieguldījumiem MVU vērtspapīros un AIF ar parakstīto kapitālu līdz 500 milj. eiro.

Latvijas Banka aicina iespējami drīz izskatīt LB aktualizēto priekšlikumu, nepieciešamības gadījumā organizējot apspriedi tā pārrunāšanai, un saziņā ar nozari virzīt to saskaņošanai un apstiprināšanai.

Ar cieņu

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Latvijas Bankas prezidenta p. i.

M. Kālis

³ Maksājuma pastāvīgās daļas vidējais svērtais ierobežojums par ieguldījumu plāna pārvaldi atkarībā no pārvaldītāja kopējo pārvaldāmo ieguldījumu plānu aktīvu vērtības, ņemot vērā ieguldījumu MVU un AIF īpatsvaru attiecīgajā ieguldījumu plānā.